

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK – Contich

De boekjes van A. HANS worden in alie scholen aanbevolen, omdat zij boeiend en nuttig zijn en aan de kinderen van eigen land en volk vertellen. Dat deze uitgave reeds aan Nr 325 is er veel nummers reeds drie- en viermaal herdrukt werden, bewijst hoe A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK overal gevraagd wordt. De meeste verschenen boekjes zijn nog verkrijgbaar. Ziehier eenige van de laatste titels:

300. 't Portiertje van Roeselare — 301. De Kleine Tooneel-
speelster. — 302. Angstige Dagen. — 303. Antwerpen in
Brand. — 304. De Bannelingen. — 305. In het wilde Land. —
306. De Wonderbare Redding. — 307. Naar Congo. — 308.
De Vrienden der Slaven. — 309. Fiere Margriet van Leuven.
310. 't Avontuur van den Schilder. — 311. Het Bosfja. —
312. Een onverwachte Reis. — 313. De Geheimzinnige Te-
kens. — 314. De Spanjaarden te Gheel. — 315. Zwarte Jan.
— 316. De Heks van de Moeren. — 317. De Boschwachter
van Eikenhof. — 318. Het Juffertje van Parijs. — 319. De
Wolfjager van Turnhout. — 320. De Zeeroovers. — 321. Het
Gezin van den Visscher. — 322. De Wilde Cow-Boy. — 323.
Keizer Karel te Gent. — 324. De Spanjaarden te Mechelen.
— 325. Kerstmis in de Sneeuw.

Elke week verschijnt een nieuw boekje.

Vraag in de boekwinkels en bij dagbladverkoopers.

UITGAVE A. HANS-VAN DER MEULEN, CONTICH.

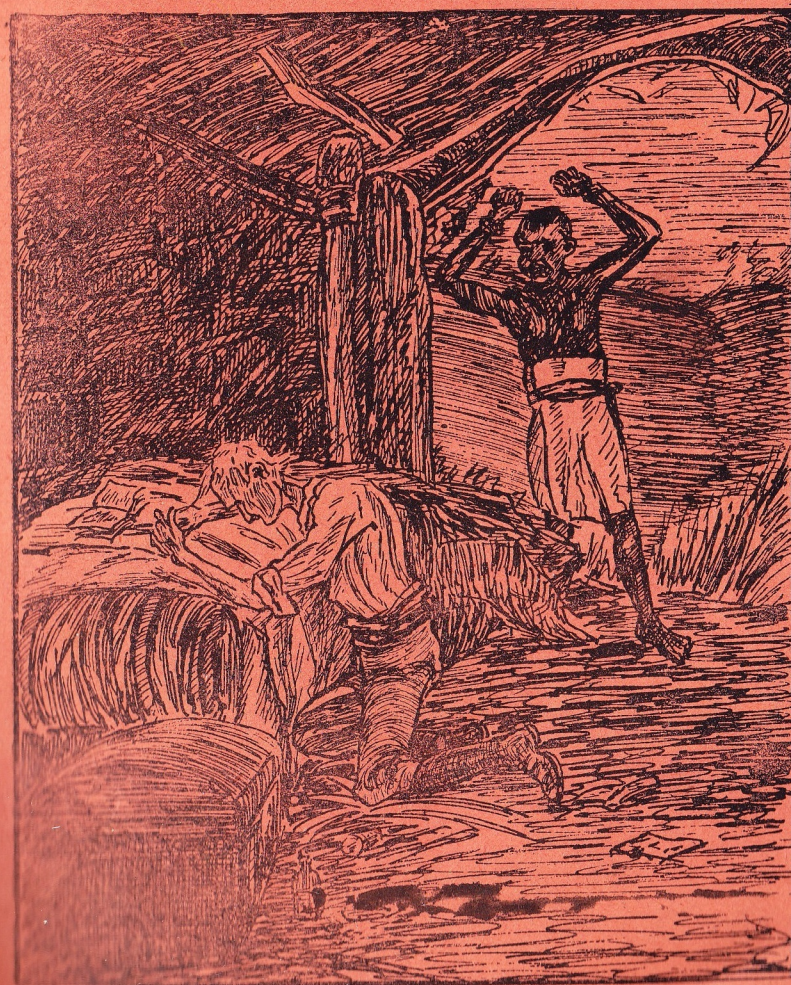
Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert, Baenrode.

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

Nr. 341

A. HANS

De Held van Afrika

Uitgave A. Hans-Van der Meulen, Contich.

 DE HELD VAN AFRIKA **I.**

David, een veertienjarige knaap, kwam uit de avondschool. 't Was tien uur, en de straten van het dorp Blantyre bij de groote Schotsche stad Glasgow lagen eenzaam. De meeste bewoners werkten van 's morgens zes uur tot 's avonds acht in de fabrieken, en gingen na 't avondeten ter ruste.

Blantyre was toen — ruim honderd jaar geleden — een armoedig plaatsje. De fabrieksarbeiders verdienden niet veel.

David spoedde zich naar huis, want hij moest straks nog schoolwerk maken. Hij kon zijn weg verkorten door een pad te nemen langs een heerenhuis. Het was er wel erg donker maar daar gaf de knaap niet om.

Plots bleef hij staan... Hij hoorde gerucht vlak bij zich, iets knarsends. Hij zag twee gedaanten. En plots begreep hij, dat dieven een ruit uitsneden

om in de woning te dringen. Een dier inbrekers had onraad bemerkt en keerde zich snel om. Hij wilde David een vuistslag geven, maar vlug sprong de jongen ter zijde. Hij liep heen, doch riep luid:

— Help! Help!

Uit een huisje kwam een man.

— Wat is er? vroeg hij.

— Dieven, hier aan de achterzijde van mijnheer Darltons huis! zei David

De dieven liepen heen, maar de man, die de hovenier was van mijnheer Darlton, greep er nog een vast en hield hem in bedwang. De gevangene was trouwens nog een knaap, vijftien of zestien jaar oud.

— Laat mij los, ik heb niets misdaan. Ik ga langs hier naar huis, beweerde hij.

— Dat zal de politie eens onderzoeken, verzekerde de hovenier.

David moest ook mee naar het bureel, als getuige. Eerst werd mijnheer Darlton gewaarschuwd. Hij vergezelde den tuinman. De politie-overste luisterde naar David's mededeeling.

— Wel, Sam Ornel, nu hebben wij u te pakken, zei hij toen. Ik wist al dat gij slechte streken uithaaldet, maar gij liet u niet gemakkelijk betrappen. De kruik gaat zoo lang te water tot ze breekt. Noem nu maar dadelijk uw kamaraad.

— Hij was het, die me zou helpen om te ste-

len, maar toen bang werd, omdat hij wat hoorde en dan juist deed of hij onschuldig was en alarm riep, antwoordde Sam Ornel, en hij wees naar David.

— Zoo liegt ge al te erg, hernam de politie-overste. David Livingstone staat bij mij te goed bekend, om iets slechts van hem te gelooven.

— Ik kwam van de avondschool, zei David verontwaardigd.

— O, gij moet u niet verdedigen. Ik ken uw vader en moeder, en u ook... Waren ze te Blantyre maar allen als de Livingstone's!

Sam Ornel noemde nu zijn medeplichtige. En een agent moest dien zoeken.

David kon naar huis gaan. Hij woonde in een eenvoudige arbeiderswoning, tevens een winkel-tje, dat echter nu reeds gesloten was.

Vader en moeder Livingstone zaten bij den haard.

— Wat zijt gij laat, David! zei moeder, die zulk een zacht gelaat en schoone oogen had.

De knaap vertelde zijn wedervaren.

— Ja, er loopen hier veel jongens verwilderd rond, zei vader. Wat moet er van hen terecht komen!

Livingstone had het niet breed. Hij leurde den ganschen dag in de streek, vooral met thee. En David moest heele dagen naar de fabriek om ook

al wat te verdienen. Moeder hield het kruideniers-winkeltje. Er waren veel zorgen.

Maar vader Livingstone lette zeer op de opvoeding van zijn kinderen. En het was te Blantyre een geacht gezin, omdat het er zoo treffelijk toe ging.

Moeder zette David's avondeten klaar. En toen wilde de knaap nog zijn schoolwerk maken.

— Neen, nu is het te laat geworden, zei moeder Livingstone. Niet meer studeeren. Naar bed, David!

— Nog een half uurtje, moeder!

— Neen, jongen... Gij moogt niet ziek worden. De nachten zijn al kort genoeg voor u.

David sprak niet meer tegen. En hij klom naar 't zolderkamertje, dat hij met een broertje deelde.

Hij lag niet lang wakker. Hij ook had van zes uur 's morgens tot acht uur van avond aan de spinmachine in de fabriek gestaan, waar hij de gebroken draden moest aaneen knopen. En van de fabriek liep hij naar de avondschool. De dag had dus meer dan zestien uur geduurd. En spoedig sliep hij in... Maar hij had bij zich zelf gezegd, dat hij om vijf uur wilde wakker worden. En zonderling, toen hij 's ochtends de oogen opende, hoorde hij het op een naburigen toren vijf uur slaan.

't Was zoo lekker warm in bed. En toen David even zijn hoofd ophief, voelde hij, dat het een

bijzonder koude ochtend moest zijn. Hij kon nog een half uurtje blijven liggen. Anders stond hij om half zes op. Dan wiesch en kleeedde hij zich in tien minuten, had een kwartier voor het ontbijt, en was vijf minuten nadien in de fabriek welke vlak bij de woning stond.

David overwon de verleiding. In een wip was hij uit bed, stapte naar de kleine tafel, goot het koude water uit een blikken kan in een bekken en wiesch zich. Vlug was hij gekleed. Hij had zijn boeken meegenomen en bij een eindje kaars schreef hij een taal oefening.

Den vorigen avond had hij zijn werk niet kunnen maken, en het moest toch klaar zijn voor de avondschool.

Toen moeder Livingstone zacht de trap opkwam, om David te wekken, zag ze hem op een krukje bij de tafel zitten.

— Weeral aan 't leeren! vermaande ze, vriendelijk toch.

— Moeder, mijn werk moest toch af, zei de knaap.

— De meester zou niet boos zijn, als gij hem verteldet, waarom ge gister avond uw werk niet kondt maken.

— Maar, moeder, dan raak ik achteruit...

— Kom vlug beneden... De haard brandt al lustig...

David nam zijn boeken mee. En toen hij zich

aan 't ontbijt zette, was zijn taak af.

't Had in den nacht gesneeuwd, en Blantyre lag onder 't blanke kleed, toen David door den kouden ochtend naar de fabriek stapte. Door de poort gingen de groote menschen, doch ook veel kinderen naar de zalen, waar de spinmachine's stonden.

David moest de gebroken draden aaneen knooien, een eentonig werk, maar hij verveelde zich niet, want hij zei intusschen zijn lessen op of overdacht, wat de onderwijzer verteld had. De jonge Livingstone wilde leeren en hij betoonde daarbij wonderbare wilskracht.

Zondagsavonds las vader voor uit boeken over de geschiedenis van Schotland, en ook daaraan peinsde David in de rumoerige fabriek.

Op den middag moest David weer naar 't politiebureel. De tweede dief was ook gevangen. Maar David had hem den vorigen avond niet herkend en hij kon niet meer verhalen dan hij al gedaan had.

Toen hij, na haastig te hebben moeten eten, naar de fabriek terugkeerde, kwam een jongen dreigend voor hem staan.

— Lafaard, zei hij.

— Waarom ben ik een lafaard? vroeg David bedaard.

— Gij hebt mijn broer Sam verraden!

— Sam Ornel?

— Ja.

— O, is hij uw broer? Wel, dan was hij een lafaard, om mij in 't donker aan te vallen.

— Door uw schuld zit hij nu in de gevangenis...

— Wel, wel, door mijn schuld? Ik heb hem toch niet bevolen te stelen.

— Gij hebt hem verklikt. Maar wacht, tot hij uit de gevangenis komt, dan zal hij u wel vinden...

David haalde de schouders op en begaf zich naar zijn werk. Hij hoorde een paar dagen later, dat Sam Ornel en zijn vriend voor een jaar opgesloten werden. Nu en dan zag hij Sams broer, die hem vol haat aankeek.

II.

't Was weer avond. Er werd geen school gehouden, want de meester had de leerlingen aangeraden naar een vergadering te gaan, waar een missionaris zou spreken, die vele jaren bij de Chineezers gewoond had.

David ging met vader en broers en zusjes naar de zaal. De missionaris heette Gutzlaff. Hoe geboeid luisterde David naar hem.

De zendeling vertelde hoe de Chineezers leefden. Hij leerde hun het Christendom kennen en verzorgde ook hun zieken. De missionaris was

tevens dokter. En de Chineezen, dankbaar voor de verpleging, luisterden dan ook gaarne, als hij over het Evangelie sprak.

't Was voor David Livingstone een heerlijke avond. Hij lag lang wakker... Geweldige gedachten bestormden hem. O, hij zou ook naar verre landen willen reizen en missionaris worden. Maar dan moest hij nog veel leeren. En hij was een arme spinnersjongen, die heele dagen aan de machine stond en alleen 's avonds wat onderwijs kon ontvangen...

En toch zette zich het grootsch plan bij David vast.

's Zaterdags gaf hij zijn loon aan moeder; hij mocht dan wat voor zich zelf houden. Hij spaarde dit geld op en kocht een Latijnsch taalboek. Hij zou Latijn studeeren, dan kon hij misschien later naar de hoogeschool te Glasgow!

David deed in de fabriek goed zijn best en de baas bevorderde hem tot spinner.

Nu werd zijn weekloon verdubbeld. De knaap sprak met vader over zijn plan, om verder te studeeren.

— Maar jongen, zei Livingstone, studeeren kost geld... en wij zijn arm... Hoe zou ik u dan naar de hoogeschool zenden!

— Vader, ik kan nog heel veel in den avond leeren... en intusschen zal ik sparen, om later naar de hoogeschool te gaan.

— Wel, probeer het. Gij moogt elke week wat meer houden...

Het groote plan zat nu vast in David's hoofd genesteld.

* * *

Op een avond was David naar een voordracht te Glasgow geweest. Hij keerde te voet terug. Dicht bij Blantyre werd hij eensklaps vastgegrepen. Twee jongens overmeesterden hem.

— Laffe verrader, ik ben uit de gevangenis los gelaten en nu vereffenen wij een oude rekening, zei de grootste.

En David begreep, dat het Sam Ornel was, die hem met zijn broer afwachtte, om wraak te nemen. Hij verweerde zich geweldig en riep om hulp.

Maar hij kreeg veel klappen, en lag dan uitgeput op den grond.

— Steek hem dood, zei de broer van Sam. Ik haat den hoogmoedigen kerel. Hij denkt dat hij veel meer is dan de andere jongens. De politie vindt hem een braaf ventje. Hij zal ons weer verklikken en dan gaan wij samen voor een heelen tijd in de gevangenis. Gij hebt toch uw mes... doe hem voor altijd zwijgen...

David huiverde. Hij verkeerde in doodsgevaar. Als in een flits, zag hij zijn ouders, broers en zusters.

— O, God, help me! bad hij.

En weer trachtte hij zijn aanvallers van zich af te werpen. Tegelijk riep hij om hulp.

— Houd hem goed vast... ik zal mijn mes nemen, zei Sam Ornel tot zijn broer.

David spande al zijn krachten in. Hij vocht om zijn leven. En 't gelukte hem weer recht te springen. Maar op hetzelfde oogenblik voelde hij hevige pijn in den linkerarm.

Sam Ornel had hem al gestoken. David zette het op een loopen.

— Hij vlucht! riep de jongste Ornel.

— Hij moet er aan! raasde Sam.

David haastte zich wat hij kon... Hij hijgde echter van vermoeienis. Hier liep de weg tusschen rotsen.

David had een voorsprong en week van de baan af. Hij verschuilde zich achter een rots. Dat konden Sam en zijn broer niet zien, want 't was donker. David hoorde ze voorbij stormen.

— O, God, help me! bad hij weer.

't Grootste gevaar was nu voorbij. Maar de schelmen konden terug keeren en hem zoeken. David bleef van den weg en ging over het wilde land. Hij moest dikwijls klauteren. Eindelijk bereikte hij een hut. Hier zou hij veilig zijn. Hij klopte aan de deur... O, wat was hij duizelig... Alles scheen om hem te draaien...

— Help, help! smeekte hij nog.

Dan zonk hij bewusteloos neer. Toen hij weer

bij kennis kwam, lag hij op een bed van mos in de schamele hut. Een man en vrouw stonden bij hem.

— Hij is bij zijn bezinning terug, zei de herder, die in deze hut woonde.

— Wat is er, jongen? vroeg de vrouw op medelijdenden toon.

David keek verdwaasd om zich heen.

— O, ja, sprak hij dan met matte stem. Zij vielen mij aan... Sam stak met een mes.

— Ja, uw arm is gewond... ik heb er een verband om gelegd, zei de vrouw. Wat is er gebeurd?

— Ik kwam van Glasgow... twee jongens overvielen me... ze wilden me dooden... ik kon toch vluchten...

— Wie zijt gij en waar woont gij?

— Ik ben David Livingstone van Blantyre.

— Is uw vader de koopman in thee? vroeg de herder.

— Ja...

— Dan ken ik hem wel. Hij komt hier dikwijls voorbij. Maar hoe kunnen baanstroopers een armen jongen aanvallen? Vroegen ze om geld?

— Neen, 't was uit wraak.

En David sprak over Sam Ornel.

— Die gemeene fielt! zei de herder. Zulk een kerel moesten ze binnen houden.

— Hoe laat is het al?

— Bij middernacht... 't Was zoo wat half twaalf, toen wij geklop en een stem hoorden. Ik deed open en vond u voor de deur. Gij hebt wel twintig minuten buiten kennis gelegen. Slaap nu maar rustig.

— Vader en moeder zullen zoo ongerust zijn. Ik kan wel naar huis gaan, hernam de knaap.

— En weer in handen vallen van die schavuiten! Neen, vriendje...

— En gij zijt te vermoeid voegde de vrouw er bij.

— Maar wat zullen vader en moeder denken? jammerde David.

— Wel, ik zal naar Blantyre gaan en ze inlichten, besloot de brave herder. Lig maar rustig...

— O, ik dank u...

De herder begaf zich op weg.

De ouders Livingstone zaten op hun zoon te wachten. Ze schrokken, toen de herder verscheen en hun het gebeurde vertelde. Vader wilde dadelijk mee. Maar toen hij zich liefdevol over zijn kind boog, sliep David rustig. Livingstone keerde dan naar huis terug.

Den volgenden morgen deelde hij alles aan de politie mee. Met een dokter stapte hij naar de hut. David was nu wakker en vurig omhelsde hij zijn goeden vader. De dokter onderzocht de wonde.

— Het is niet erg, zei hij. David kan mee naar huis. Na een paar dagen is de arm genezen. 't Is

goed afgeloopen. De schavuiten zullen het wel anders bedoeld hebben.

Livingstone dankte hartelijk den herder, die geen beloonig wilde aannemen. Moeder schreide van ontroering, toen zij haar zoon kustte. En de ouders dankten God voor David's behoud.

De politie zocht Sam Ornel en zijn broer op, maar de twee schelmen bleken uit Blantyre verdwenen. En men kon ze evenmin te Glasgow ontdekken.

Er werd veel over dien laffen aanval gesproken. David had aan een makker gezegd, dat hij een voordracht te Glasgow zou bijwonen. Die jongen was een valschaard; hij had Sam's broer gezegd, dat David laat van de stad zou terug keeren en hij hem nu wel eens afranselen kon. De knaap had echter niet vermoed, dat de schelmen zulke geweldige plannen hadden. Hij werd toch van de fabriek verwijderd. Hij was een huichelaar die vriendschap veinsde voor David en hem feitelijk haatte, omdat de jonge Livingstone de gunst van den baas genoot.

Uit het kwaad kwam nog goed voort. Sommige heeren spraken over David, die zulk een leergelust had en een van hen gaf hem nu kosteloos les in het Latijn.

De arm genas. De gebroeders Ornel, bleven uit Blantyre weg. Hun vader was een dronkaard, en een moeder bezaten ze niet meer. Ze waren ze-

ker naar den vreemde vertrokken, misschien als dekjongen of matroos op een schip.

David werkte op de fabriek en leerde 's avonds. En hij spaarde elken penning, om later naar de hoogeschool te kunnen gaan, want hij wilde toch dokter en missionaris worden, om ongelukkige heidenen naar ziel en lichaam te helpen.

III.

Op een morgen van 't jaar 1836 stapten Livingstone en David den weg naar Glasgow op. Acht jaar had de zoon geleerd en gespaard. Hij bezat nu een drie honderd frank! En hij zou de hoogeschool bezoeken.

Hij was nu 23 jaar. Vader en zoon kwamen in de stad aan. En met ontzag keken ze naar het gebouw, waar zoo veel te leeren was. Maar de studenten behoorden meest tot begoede gezinnen, ofschoon er nog wel arme jongens de lessen bijwoonden.

David werd ingeschreven. Hij betaalde twee honderd vijftig frank, het leergeld voor een jaar.

Dan werd er een zolderkamertje gehuurd. Daar zou David wonen en zelf zijn kost gereed maken. Aan vleesch behoefde hij niet te denken. Brood en thee... wat aardappelen met melk, eens erw-

ten of boonen... sober zouden zijn maaltijden zijn.

Alles werd geregeld en vader Livingstone keerde alleen naar Blantyre terug. Hij kon bijna niet gelooven dat zijn zoon nu student was aan die groote hoogeschool en voor dokter leerde.

En toch was het zoo.

David leerde van 's morgens tot 's avonds. Sommige voorname heertjes lachten wel met den jongen, die op 23 jarigen leeftijd nog in het eerste jaar zat. Anderen hadden eerbied voor hem.

's Zondags was David thuis. Dan ging hij met zijn ouders, broers en zusters naar de kerk en in den namiddag deed de familie bij gunstig weer, een lange wandeling in de schoone omgeving.

Zoo verliep een jaar.

Op een Zaterdagavond bracht David zijn kleren en boeken mee.

— Wat is het nu? Verhuist ge? vroeg zijn vader.

— Mijn geld is op... Ik zal weer een jaar naar de fabriek gaan... Als ik mijn loon mag sparen, kan ik na dat jaar voort studeeren, antwoordde de zoon.

— Zeker moogt gij het geld sparen... Maar jongen, zult gij de studie op die wijze kunnen volbrengen? hernam Livingstone.

— Ja, vader... Ik kan 's avonds veel thuis lee-

ren en nu en dan mag ik bij een professor komen om uitleg te vragen over moeilijke punten...

— Van de hoogeschool weer naar de spinnerij...

— O, dat geeft niet, vader! Er zijn te Glasgow nog studenten, die allerlei handwerk doen om studiegeld te verdienen.

— Ik ben blij dat gij zoo moedig zijt. Wel, jongen, ga uw gang. God zal u zegenen.

En ook moeder knikte haar zoon vriendelijk toe.

's Maandags, te zes uur, stapte David weer naar de spinnerij. Hij had er werk gekregen.

— Ik dacht, dat gij dokter zoudt worden! zei een man spottend. Hooge vliegers, lage vallers!

— 't Zal hem niet aanstaan, dat zijn lui heerenleventje uit is, beweerde een ander.

Maar David liet allen lachen. Hij deed als vroeger trouw zijn werk, hoe ook zijn hart naar de hoogeschool haakte. En 's avonds zat hij voor zijn boeken.

Zoo verliep een jaar.

— Livingstone is waarlijk weer terug naar die school te Glasgow; hij heeft zijn groote plannen nog niet opgegeven, zei iemand op zekeren morgen in de fabriek.

— Wacht maar, wij zullen later nog van David hooren! voorspelde een meestergast.

David was inderdaad terug naar de hooge-

school gegaan. En wat hij door zijn afwezigheid verloren had, haalde hij spoedig weer in. De professor die hem geholpen had en nu zag dat Livingstone vol hield, riep hem op een avond bij zich. Hij wilde eens ernstig met hem spreken. Hij vertelde, dat er te Londen een vereeniging was, die de studie van flinke jonge lieden betaalde, wanneer deze later als missionaris naar de vreemde landen wilden vertrekken.

David moest om steun vragen. De professor zou hem aanbevelen.

David sprak hierover den volgenden Zondag met zijn ouders. En toen schreef hij een brief. Al gauw kreeg hij antwoord. Hij moest eens naar Londen komen, dan konden de oversten der vereeniging met hem spreken.

David begaf zich naar Londen. Overgelukkig kwam hij weer thuis. Zijn studie zou betaald worden; de zorgen waren uit den weg geruimd.

En in 1839 was David Livingstone dokter, en had hij zijn grootsch plan verwezentlijkt.

IV.

Nog eens klom moeder Livingstone naar het zolderkamertje, waar haar David sliep. Moeder keek naar hem.

— O God, geleid hem en wees hem altijd nabij, bad ze.

Vandaag zou haar zoon als missionaris vertrekken naar Afrika.

— David, zei moeder.

Haar zoon werd wakker.

— 't Is tijd, hernam moeder. Vader is al op... hij gaat mee naar Glasgow.

Moeder keerde zich om, en daalde het steile trapje af. David moest haar tranen nu nog niet zien. Zij wilde zich kloek houden.

David stond op. Zoo dikwijls had moeder hem gewekt, als het tijd werd voor de fabriek... Heden verliet hij zijn land... 't Afscheid zou zwaar zijn...

Gisteren was David uit Londen teruggekeerd. Daar had hij een voordracht gehoord van den zending Maffat, die het Christendom verbreidde onder de negers in Afrika. En Maffat zei, dat hij van de bergen op zijn post den rook zag van wel duizend dorpen, waar inboorlingen woonden, die nooit van het Christendom hadden gehoord, en bij wie ook nimmer een dokter was geweest. Er heerschten daar wilde zeden en er woedden vreeselijke ziekten.

De vereeniging had toen besloten Livingstone naar Afrika te zenden. Er lag te Glasgow een schip gereed. En David moest zich haasten om zijn ouders, broers en zusters nog eens te zien.

Vandaag vertrok hij. Voor 't laatst zette moeder zijn ontbijt klaar. Ook broers en zusters waren stil. Voor jaren zou David vertrekken.

Na den maaltijd moest David heen. Vader deed het gebed en beval zijn zoon aan Gods hoede. Zijn stem trilde.

Innig omhelsde David zijn moeder. Nu werden er geen tranen verdoken. Beiden schreiden.

— En toch ben ik blijde, dat gij uw leven besteedt in den dienst van ongelukkige menschen sprak vrouw Livingstone.

Eveneens broers en zusters waren ontroerd.

David verliet zijn huis. Buren staken hem de hand toe. Eindelijk waren vader en David buiten Blantyre, op den weg naar Glasgow.

Op de Clyderivier lag de boot. Vader ging mee aan boord. Hij had nog een uur tijd. Hij zag waar zijn zoon eten en slapen zou...

Hartelijk spraken ze nog met elkaar. Toen moest David ook van vader afscheid nemen. Livingstone ging aan wal. De boot voer heen. Vader en zoon wuifden elkaar toe. Zij zagen elkaar voor 't laatst...

Vader Livingstone stierf toen David op die eerste reis in Afrika was...

Eenige uren na de afreis zag David de kust van Schotland in den nevel verdwijnen.

V.

David Livingstone reisde in een wagen met twintig ossen bespannen door Afrika. Hij had negers in dienst genomen. Op den wagen lagen levensmiddelen, kleeren, geneesmiddelen, allerlei blinkende voorwerpen, spiegeltjes, en zulke snuisterijen, waarmee hij de negers betaalde.

't Was een lastige tocht, over bergen, door steppen, dwars door rivieren. En de reis duurde negen maanden.

Toen kwam Livingstone in het land der Bakwena, het volk der krokodillen. Hier zou hij met zijn werk beginnen. Hij bouwde een hut. Er was nooit een blanke geweest en de negers keken hem verwonderd aan. Maar zij waren dankbaar, als David hun zieken genas, de pijnen stilde, wonden verbond.

Livingstone leerde de negertaal. En toen vertelde hij dat volk van Christus.

In de streek waren veel leeuwen, die het vee roofden.

Zekeren dag wilde Livingstone die wilde dieren verdrijven. Met zijn geweer ging hij er op af. Aan een heuvel stonden eenige leeuwen. Livingstone mikte op den grootsten, die wel de aanvoerder leek. Hij trof hem in den kop. Maar brullend

sprong het beest op hem toe en beet hem in den arm. Een neger wilde zijn meester helpen. De leeuw viel nu dezen trouwen dienaar aan. Maar Livingstone laadde zijn geweer en legde het dier neer, eer het den neger dooden kon.

Livingstone was zoo gewond, dat hij niet verder kon reizen. Hij liet zich met een ossenwagen terug brengen naar het Zuiden, naar de woning van den zendeling Maffat, dien hij te Londen ontmoet had. En daar werd hij goed verpleegd. Hij genas, doch zijn linkerarm bleef verminkt.

VI.

Verder en verder trok David Livingstone door Afrika en kwam ook daar, waar nu onze Kongo ligt. Dikwijls moesten de negers, die hem vergezelden, boomen omhakken, om een weg te banen. Zij hadden te strijden tegen wilde dieren. Zoo drong de moedige ontdekker door streken, waar nooit een blanke was geweest. De inboorlingen staarden hem verbaasd aan. Maar overal kreeg men eerbied voor hem. In pijn en smart kwam men tot Livingstone, die de ongelukkigen naar ziel en lichaam hielp.

Dertien jaar bleef hij in Afrika. Toen keerde hij naar Engeland en Schotland terug. O, dat wederzien van moeder, broers en zusters. David ween-

de, toen hij vaders ledigen stoel zag. Buren kwamen om naar zijn verhalen te hooren. Te Glasgow en elders sprak hij over de negers van Afrika, waar duizenden dokters en missionarissen noodig waren.

Te Londen werd hij in het paleis genoodigd, waar koningin Victoria naar hem luisterde.

Maar Livingstone keerde weer terug naar Afrika. En vele negers begroetten hem met gejuich. Zij waren zoo blij « den witten dokter » terug te zien.

Livingstone drong nog al dieper in de binnenlanden. En toen aanschouwde hij vreeselijke dingen.

* * *

Op een avond zag hij een brandend dorp. Hij ging er heen, om hulp te bieden. Misschien zouden er wel negers zijn, die brandwonden hadden. Hij hoorde weldra angstgeschrei. Mannen, vrouwen, jonge lieden, kinderen vluchtten uit de hutten, maar werden op een hoop gedreven door bruine mannen. En Livingstone begreep, wat hier gebeurde. Arabieren hielden een strooptocht. Zij staken de hutten in brand, om er de negers uit te jagen en dan namen ze die arme lieden gevangen. Zij voerden ze naar de kust en verkochten ze daar op markten als slaven. De ongelukkigen werden dan naar Amerika gebracht en er weer verkocht, om te werken op de plantage's.

Plots zag Livingstone in den gloed van 't vuur een gezicht dat hij meende te kennen.

— Sam Ornel, zei hij bij zich zelf: Ja, hij is het. Hij is wel een man geworden, maar ik herken zijn gezicht. En daar naast hem, dat is zijn broer. Ha! ze zijn zeker op een schip in Afrika geland, en reeds lang in dienst van de Arabieren.

Livingstone begreep dat hij voorzichtig moest zijn. De Ornel's zouden nog wraakzuchtig zijn en ze konden de hulp inroepen der sterke bende Arabieren, en verdorven negers, die om geld de vijanden van hun volk hielpen.

Maar Sam Ornel had den blanke gezien en trad op hem toe.

— Hoe komt gij hier? vroeg hij in 't Arabisch. Livingstone kende die taal ook en antwoordde:

— Ik ben zendeling.

— Zendeling! spotte Ornel. Zeker een Engelschman? vroeg hij in 't Engelsch.

Hij herkende David niet.

— 't Is schandelijk wat hier gebeurt, zei Livingstone.

— Man, moei er u niet mee... ik geef u een goeden raad, want de Arabieren zijn zonderlinge kerels en zeer prikkelbaar als gij u in hun zaken mengt. En die negers zijn toch maar als wilde dieren! Ge moet lust hebben om als gij, voor hen te preeken. Hei daar, niet vluchten! tierde Sam en

hij greep een wegllopende vrouw en sleurde haar naar de karavaan.

Livingstone trok zich terug, verlicht dat Sam hem niet herkend had. Hij voelde zich hier machteloos. Hij kon thans niets doen tegen de overmacht. Maar dadelijk besloot hij spoedig naar Engeland te gaan en er de schande van den slavenhandel aan te klagen. Geheel Europa moest er in verzet tegen komen.

Livingstone, het hart vol deernis met de ongelukkigen, ging heen.

Eenige maanden later voer hij naar Engeland. En in vele steden hield hij voordrachten over Afrika en hij smeekte zijn landgenooten, om een einde te stellen aan de slavernij.

Men beloofde meer zendelingen en dokters te zenden. En ook ontstond de groote beweging tegen de slavernij.

Voor de derde maal keerde dokter Livingstone naar Afrika terug. Weer maakte hij lange tochten en ontdekte hij onbekende streken. 't Voedsel raakte op. Livingstone en zijn negers aten harde maïkorrels. Livingstone leed ook aan koorts. Zijn gezelschap bleef achter, op zes getrouwen na. Aan het Tangajika-meer kon Livingstone niet verder. De negers bouwden een hut en ziek legde hun meester zich neer.

Maar in dien tijd reisde ook een Amerikaan naar Afrika. In twee jaar had men niet meer van

Livingstone gehoord. Die Amerikaan zou hem zoeken. Hij heette Stanley. Hij wist alleen, dat Livingstone in de streek der meren was en reisde er met een goed geleide heen.

Stanley kwam na een langen zwerftocht in een dorp, waar de negers hem vertelden, dat er bij hun een witte man woonde, die zeer ziek was.

— Dat moet Livingstone zijn, dacht Stanley ontroerd, en hij liet zich de hut wijzen.

Een der bedienden van Livingstone stormde die hut binnen en riep:

— Meester, daar is een blankel!

Livingstone ging naar buiten. Stanley was daar en zag een langen, mageren man, in schamele kleeding.

— Dokter Livingstone? vroeg hij.

— Dat ben ik! klonk het antwoord.

Zij gaven elkaar bewogen de hand en traden de hut binnen. En wat hadden ze elkaar nu veel te vertellen. Stanley kon Livingstone goed voedsel en medicijnen bezorgen en de Schotsche zendeling genas.

Een half jaar bleef Stanley bij hem. Samen reisden ze. Ook Stanley moest de schandelijke slavernij zien. En hij verklaarde eveneens dat de Christenen van Europa en Amerika aan dien vloek in Afrika een eind moesten maken.

Stanley vertrok, maar Livingstone bleef, want hij wilde de bronnen van den Nijl opzoeken.

VII.

't Was Mei 1873. Livingstone werd door zijn zwarte bedienden op een baar gedragen. Dagen lang had het geregend en Livingstone was door de moeraskoorts zoo verzwakt, dat hij niet meer gaan kon. Hij werd zelfs te ziek, om het geschok van de baar nog te kunnen doorstaan.

Aan het Bangweleomeer bouwden zijn bedienden een hut, en maakten een bed van blaren. Livingstone strekte er zich op uit. Hij was nu zoo zwak. Voor de hut staken de negers een vuur aan.

't Werd nacht. Uit de bosschen klonk het gehuil van wilde dieren. Dichter bij ruischte de rivier.

Voor de hut hield een neger de wacht. Hij meende, dat zijn meester sliep. En de nacht ging traag voorbij. De morgen naderde. De jongste bediende was in slaap gevallen. Verschrikt werd hij wakker. Hij hoorde gerucht in de hut. En plots werd hij zoo bang... Hij wist niet wat hem over kwam, maar hij beefde over gansch zijn lichaam. Hij liep naar een andere hut, waar de oudste bediende, Soesi sliep.

Soesi ontwaakte.

— Wat is er? vroeg hij.

— 26 —

— Ik weet het niet... iets met den meester... kom mee...

Samen snelden ze naar de hut. De zon kwam op... 't Eerste licht lag over het meer en de bosschen. 't Was wonderbaar stil.

Soesi trad de hut binnen.

Livingstone zat op de knieën, het hoofd in de handen op de kussens. Vóór hem lag een geopen-de Bijbel.

— Stil, fluisterde Soesi, meester bidt.

Dat had hij Livingstone zoo dikwijls zien doen en hij wist, dat de witte dokter veel bad voor de arme negers.

Maar Livingstone verroerde zich niet. Hij bleef onbeweeglijk. Soesi vond dat vreemd.

— Meester, zei hij.

Er kwam geen antwoord. Soesi raakte zijn meester aan en schrok.

— Meester is dood! riep hij uit.

En ja, David Livingstone was biddend gestorven.

* * *

De negers jammerden. Zouden ze hun meester nu hier begraven, ver van zijn land? Neen, ze wilden zorgen dat hij rusten zou bij zijn eigen volk. Zij wikkelden het lijk in boomschors, dan in katoen en vervolgens in zeildoek. En dan bonden ze dien last aan een draagtak. Zoo zouden ze den witten dokter naar de kust brengen, naar een

— 27 —

schip voor Engeland. Dat was een tocht van acht maanden! Of die negers hun meester bemind hadden!

In Februari 1874 kwamen ze te Zanzibar aan, waar de groote doode aan boord van een Engelsch oorlogschip werd gebracht. Soesi reisde mee naar Londen, om daar te vertellen van den goeden dokter en, hoe deze, biddend voor het arme negervolk van Afrika, gestorven was bij het meer.

Op 15 April kwam het schip te Londen aan. Gansch Engeland en Schotland voelde diepen eerbied voor den zendeling en ontdekkingsreiziger. Maar over de gansche wereld gedacht men Livingstone.

En de man, die als kind aan de spinmachine te Blantyre had gestaan, werd tusschen de beroemde Britten in de groote Westminster-abdij begraven. Daar hebben we de zerk gezien, die van dezen edelen menschevriend getuigt.

* * *

Davids woning te Blantyre is in een museum veranderd. Men kan er nog nagaan, waar hij werkte en sliep.

Schotland heeft hem een standbeeld opgericht. Nu werken in Afrika zoo vele missionarissen en dokters, ook uit ons land. En ook talrijke landgenooten hebben meegewerkt, om een einde te stellen aan den vloek der slavernij.

Hoe die slavernij was, hebben wij u verteld in andere boekjes, als « Oom Tom », « Van de hut naar 't paleis », « De Vriend der Slaven », enz.

De roepstem van den dokter Livingstone werd gehoord. Eere aan den grooten man, die in zoo veel edels een voorganger was, en zijn leven besteedde tot heil van arme volkeren.

E I N D E.

S T A N L E Y.

Ook Stanley, die Livingstone zocht, was een beroemd ontdekkingsreiziger. Hij werd in 1841 in Wales (Engeland) geboren en op 3 jarigen leeftijd in een armenhuis geplaatst als wees. Hij heette toen Henry Morton. Toen hij 17 jaar oud was, ging hij als scheepsjongen naar Nieuw-Orleans, in Amerika. De koopman Stanley nam hem als zoon aan. Van toen af heette de knaap Stanley. Hij werd nadien dagbladschrijver, en voor een Amerikaansch dagblad ondernam hij groote reizen. Na zijn ontmoeting met Livingstone, heeft Stanley nog Afrika bezocht. Hij ontdekte groote gedeelten van Kongo. Daarna had hij gesprekken met onzen koning Leopold II. Er werd een studiekommissie voor Kongo gesticht en daarvoor trok Stanley opnieuw naar Kongo.

Deze reis duurde vijf jaar.

Stanley richtte posten op en ontdekte het Leopoldmeer. Later ondernam hij nog een groote reis in Afrika.

Over zijn tocht om Livingstone te vinden schreef hij een werk: «Hoe ik Livingstone vond».

Stanley overleed in 1904 te Londen. Onder de Afrikareizigers neemt hij een eerste plaats in. Nog andere boeken van hem handelen over Afrika en bijzonder over Kongo.